

BISDOM MAGAZINE

2015 | DECEMBER

Barmhartig als de Vader

Het heilig Jaar van Barmhartigheid

Dit magazine is een uitgave van het bisdom Breda. Het verschijnt als kwartaalblad. Een individueel postabonnement is mogelijk tegen betaling van een bijdrage voor de verzend- en administratiekosten. Het blad is gratis.

Stuur voor een postabonnement voor 2015 een e-mail naar: magazine@bisdombreda.nl en maak ten minste € 10,- over op IBAN NL93 INGB 0001066316 t.n.v. Uitgeverij bisdom Breda, o.v.v. postabonnement magazine, postbus 90.189, 4800 RN Breda. Of bel T 076 5223444. Nummers worden toegestuurd na ontvangst van uw betaling.

Redactie

Monique van Delft,
Hans de Jong,
Frank van der Linden,
N. Schnell,
V. de Haas,
Daphne van Roosendaal
(hoofdredacteur).

Adres redactie

E magazine@bisdombreda.nl
T 076 5223444
F 076 5216244
Postbus 90189
4800 RN Breda

Advertentieverkoop

Borgerpark Media
E info@borgerparkmedia.nl
T 0475 711 362
I www.borgerparkmedia.nl
Vlodropweg 62
Postbus 8027
6060 AA Posterholt

Vormgeving en druk

brainstorm en concept, Breda

Issn nummer: 1874-0480

Foto voorzijde:

Rembrandt van Rijn, De terugkeer van de verloren zoon (circa 1668, detail) Hermitage - St. Petersburg.

IN DEZE UITGAVE

6 |

Barmhartigheid voorstellen in het Heilig Jaar

8 |

Ontstaan en betekenis van de heilige deuren

10 |

Het ongewone gebeurt op een herkenbare plek

18 |

Wereldjongerendagen in het Heilig Jaar

4 | Het Jubeljaar

12 | Doet u ook mee?

13 | Concreet instrumenten zijn van barmhartigheid

17 | Materialen

22 | Migranten en vluchtelingen, Wereldmigrantendag 2016

26 | Kalender, het Heilig Jaar van Barmhartigheid

20 |

Geef mensen een kans

24 |

De bedroefden troosten

Bestel gratis* exemplaren van dit magazine via magazine@bisdombreda.nl
*Magazines zijn gratis voor parochies in het bisdom van Breda.

PRIESTER OF DIAKEN WORDEN VANUIT JE BEROEP!

Priester- en diakenopleiding Bovendonk

Informatie over deze deeltijdopleiding:
T 0165 504277
E info@pdob.nl
I www.pdob.nl

Hofstraat 8 - 4741 AK Hoeven

Uw gift is welkom op IBAN
NL 93 INGB 002 5806 80
t.n.v. Stichting PDOB te Breda

Museumkwartier den Bosch

**Restauratie
Renovatie
Transformatie
Service & Onderhoud
Nieuwbouw**

de Bonth van Hulten
wij maken het

De Bonth van Hulten - www.debonthvanhulten.nl - 073 511 90 22

**BEHOUD DOOR
ONTWIKKELING**

Nico de Bont is al ruim 50 jaar specialist in klassieke restauratie, hedendaagse herbestemming en planmatig onderhoud van historisch erfgoed. Met liefde voor het vak en kennis van de nieuwste technieken werken onze medewerkers dagelijks aan een grote variëteit aan historische werken. Door continue ontwikkeling creëren wij duurzame waarde voor monumenten en erfgoed, zodat dit waardevolle vastgoed behouden kan blijven voor de toekomst. **MAAK DE TOEKOMST**

nico de bont | TBI

miva.nl

Wereldwijd zijn er mensen die het als hun bestemming zien anderen te helpen.

MIVA ondersteunt ze met onmisbare vervoersmiddelen, zoals deze motorambulance.

miva
Bestemming binnen bereik.

VAN DE REDACTIE

Met het heilig Jaar van Barmhartigheid nodigt paus Franciscus uit tot het doen en het ondervinden van barmhartigheid. "Jesus Christus is het gelaat van de barmhartigheid van de Vader", is de eerste zin uit de bul over het Heilig Jaar 'Misericordiae vultus'. "De barmhartigheid van onze Heer wordt vooral zichtbaar wanneer Hij neerknielt voor de menselijke ellende en zijn mededogen toont met degene die behoefte heeft aan mededogen, genezing en vergeving.

Alles in Jezus spreekt van barmhartigheid," schrijft de paus aan de jongeren vanwege de WJD.

De paus thematiseert het aspect van vergeving nadrukkelijk. We worden uitgenodigd om Gods barmhartigheid te ondergaan, met name in het ontvangen van het sacrament van boete en verzoening. Keer op keer wijst de paus op de grote genade en de grote weldaad die het ontvangen van dit sacrament kan betekenen.

Voor het doen van barmhartigheid mogen de

werken van barmhartigheid tot leidraad zijn. De paus plaatst de werken van barmhartigheid in het hart van het Heilig Jaar en roept op om ze concreet in te oefenen om nog meer instrument van Gods barmhartigheid te worden.

Daarom zijn voor jong en oud in dit magazine uitneembare kaartjes opgenomen van de werken van barmhartigheid. Deze kunnen thuis, op school, op het werk of onderweg een zichtbare reminder zijn om werk te maken van een houding van barmhartigheid in het leven van alle dag.

(Foto: R. Mangold)

HET JUBELJAAR

Barmhartigheid kent veel vormen. Ze kan ook tot uiting komen in maatschappelijke structuren. Hierop wees de heilige paus Johannes Paulus II al in de apostolische brief Tertio millennio adveniente (1994), waarin hij het heilig jaar van 2000 aankondigde. Paus Johannes Paulus hield in deze brief een pleidooi om de schuldenlast van landen in de Derde Wereld te verlichten zo niet geheel en al kwijt te schelden.

Hij beriep zich op een aantal bijbelse teksten die voorschrijven dat gedurende het jubeljaar slaven vrijgelaten worden en dat Israëlieten terugkeren naar hun eigen grond die ze zijn kwijtgeraakt door opeenvolgende schulden. Dat is geen eenvoudige opdracht. Een aandachtige lezing van de bijbelse teksten over het jubeljaar kan ons helpen de zin van dit jaar te verstaan.

Heilige tijden

De bijbelse wetgeving met betrekking tot het jubeljaar vindt haar fundament in het verbond dat God met zijn volk sloot. Bij dit verbond hoort dan ook een verbondsboek (Exodus 24, 7), waarin God aangeeft hoe zijn volk dient te leven. Bij de heilige God past een heiliging van de mens. Die heiliging krijgt gestalte op verschillende manieren, onder andere in heilige tijden. In het verbondsboek ligt een ritme vevat. De mens zal zes dagen werken en één dag rusten. De praktijk van het sabbatjaar sluit hierbij aan. Elk zevende jaar verkrijgen de Hebreeuwse slaven, als ze dit willen, hun vrijheid. Gedurende dit zevende jaar moet men het land braak laten liggen. De aarde kan tot rust komen. Aan de uitbuiting van Hebreeuwse slaven wordt een grens gesteld.

Het sabbatjaar

In het midden van het boek Deuteronomium (Deuteronomium 15) worden deze wetten hernomen. Uit deze wetten blijkt een grote zorg voor een rechtvaardige verdeling van de rijkdommen van het land. Het sabbatjaar speelt hierin een belangrijke rol. Als

iemand geld leent, eventueel tegen een onderpand, moet dit onderpand in het zevende jaar worden teruggegeven. Als iemand tot slavernij vervalt, krijgt hij in het sabbatjaar zijn vrijheid terug. Overigens vinden we in de Schrift gegevens dat de bepalingen van het jubeljaar niet altijd in de praktijk zijn gebracht.

Het jubeljaar

In het boek Leviticus wordt het ritme van heilige tijden nog verder uitgewerkt. Wat begon bij de sabbat (elke zevende dag) en uitmondde in een sabbatjaar (elk zevende jaar), wordt uitgebreid naar het jubeljaar, dat elk zeven-maal-zevende jaar plaatsvindt. Dit jaar begint op de Grote Verzoendag, wanneer het volk zich jaarlijks verzoent met God door offers, vasten en reinigingsrituelen. Elke slaaf wordt dan bevrijd van de slavernij en ieder kan naar zijn grondstuk terugkeren. Op de naaste verwanten rust de plicht om Hebreeuwse slaven in dienst bij niet-joden vrij te kopen en de losprijs te betalen.

God bevrijdt

Maar wat te doen als er geen naaste verwante is die de losprijs kan betalen? Dat geval doet zich voor tijdens de Babylonische ballingschap. De Babyloniërs verwoestten Jeruzalem rond 586 v. Chr. en deporteerden de elite van het joodse volk naar Babylon. In 539 v. Chr. veroverde de Perzische koning Cyrus het neo-babylonische rijk. Hij liet de joden terugkeren naar hun vaderland waar de tempel weer opgebouwd werd. De ballingschap duurde dus ongeveer 50 jaar. Na die periode heeft het boek Leviticus zijn definitieve vorm gekregen. Op basis van de ervaring van de ballingschap en terugkeer ontwikkelt zich de gelovige overtuiging dat, als de joden niet meer in staat waren hun volksgenoten vrij te kopen, God als verlosser zou optreden. In die zin geeft het einde van het boek Jesaja een theologische duiding van de ballingschap. God heeft zijn volk vrijgekocht van de buitenlanders op het moment dat de

joden zichzelf niet konden verlossen.

Armen, verdrukten, gevangenen en blinden

Deze lijn zet zich voort in het Nieuwe Testament. Het openbaar leven van Jezus wordt vooraf gegaan door het optreden van Johannes de Doper. Hij spreekt als een gezondene van God, een profeet. De evangelist Lucas kondigt het optreden van Johannes de Doper aan met woorden van Jesaja. "Een stem van iemand die roept in de woestijn: Bereid de weg van de Heer" (Lucas, 3, 4). Dit roept een herinnering op aan de terugkeer van de joden uit Babylon. Tegelijkertijd wijst Johannes de Doper vooruit naar de komst van Jezus Christus. Jezus zelf is de Weg waardoor het volk verlost wordt. Hij is de Waarheid waardoor de mens tot Leven komt. Na de doop van Jezus in de Jordaan volgt de bekoring in de woestijn. In de eenzaamheid van de woestijn overwint Jezus de satan.

Daarna volgt in het Lucasevangelie het eerste optreden van Jezus in de synagoge van Nazareth. Op de sabbat leest Hij uit de boekrol de tekst waarin Jesaja het genadejaar aankondigt. Jezus besluit zijn lezing met de uitspraak: "Het Schriftwoord dat gij zojuist gehoord hebt, is thans in vervulling gegaan" (Lucas 4, 21). Jezus spreekt over het heden. In de bekoringen heeft Hij de duivel overwonnen en Hij zal deze overwinning nu toepassen op alle mensen, op armen, verdrukten, gevangenen en blinden. Met het optreden van Jezus begint een nieuw jubeljaar, waarin Hij de verlosser is die de slaven vrijkoopt en alle schulden voldoet. Hij roept ons op tot bekering. Wanneer we als persoon en als gemeenschap ons hart laten raken door Gods Woord wordt een genadejaar mogelijk.

(Samenvatting van het artikel van Mgr. Liesen in *Communio*. J.W.M. Liesen, 'Het jubeljaar', *Communio* 24 (1999) p. 459-460.)

BARMHARTIGHEID VOORSTELLEN IN HET HEILIG JAAR

Paus Franciscus opent het heilig Jaar van Barmhartigheid op dinsdag 8 december in Rome. Daarna zal, net als elders in de wereld, het bisdom van Breda het Heilig Jaar openen op zondag 13 december. In een brief aan parochies en caritasinstellingen nodigde bisschop Liesen alle belangstellenden uit voor de opening van het Heilig Jaar in een van de basilieken of de kathedraal. De bisschop hoopt dat de viering van het Heilig Jaar in ons de liefde mag versterken en ons mag aansporen tot inzet voor barmhartigheid voor allen.

In gesprek met de pastoors van de drie basilieken in het bisdom (Oosterhout, Oudenbosch, Hulst) en de kathedraal (Breda) is bepaald dat hier een deel van het programma plaats zal vinden, zoals de opening van de heilige deuren. Daarmee zijn er vier heilige deuren in het bisdom van Breda tijdens het Heilig Jaar. De basilieken en de kathedraal zullen een programma aanbieden rond de werken van barmhartigheid. Ook zullen zij het sacrament van boete en verzoening aanbieden.

(Foto: R. Mangold)

Op 8 december (hoogfeest van Maria Onbevlekt Ontvangen) beginnen we aan het heilig Jaar van Barmhartigheid. Dan opent onze paus Franciscus in Rome de 'heilige deur'. Het zal een heel bijzonder jaar worden met ook heel veel verschillende activiteiten in de basilieken en de kathedraal. Toen het hierover ging keek een van onze misdienaars in Hulst mij vragend aan en vroeg: "Barmhartigheid, wat is dat eigenlijk?" Eerder al had iemand tijdens een vergadering van een parochiekerncommissie tegen mij gezegd dat ze gehoord had dat er plannen bestonden om een woord als barmhartigheid te schrappen uit het woordenboek. Dat onze misdienaar - en ongetwijfeld velen met hem - dat woord barmhartigheid niet kunnen plaatsen is dus niet zo vreemd. We komen het woord niet meer tegen en we gebruiken het in ons dagelijkse leven nooit.

Barmhartigheid voorstellen

In Hulst hebben we binnen de werkgroep die de opdracht op zich heeft genomen activiteiten voor het heilig Jaar van Barmhartigheid in de basiliek van Hulst te organiseren, afgesproken, om de verduidelijking van de betekenis van barmhartigheid goede aandacht te geven. We proberen een antwoord op de vraag naar wat barmhartigheid eigenlijk is te verwoorden en te visualiseren.

"Barmhartig zijn zij die zich ontfemen over hun medemensen, die in woord en daad hulp en ondersteuning bieden aan degenen die daar behoefte aan hebben." Dat is de definitie zoals we die op Wikipedia tegen komen. De werkgroep die het programma ontwikkelde en de activiteiten coördineert, heeft als belangrijk project gedurende het Heilig Jaar, zoals dat in de basiliek van

Hulst zichtbaar wordt, de zijkapellen in de koorkeerk bestemd tot plekken van pastoraal-catechetische vertaling van de zeven werken van lichamelijke barmhartigheid naar onze huidige tijd.

De werken van barmhartigheid - te eten geven aan de hongerigen, te drinken geven aan de dorstigen, de naakten kleden, de vreemdelingen opnemen, de zieken bijstaan, de gevangenen bezoeken, de doden begraven -, worden op uitnodiging vanuit de werkgroep door verschillende groepen, organisaties en verenigingen die in onze samenleving op de een of andere wijze met de uitwerking van een werk van barmhartigheid actief zijn, verwoord en verbeeld. Zo vloeien de woorden van de Schrift en de praktijk van alle dag concreet in elkaar over.

Hopelijk kunnen we aan de hand van de

presentatie tegen onze misdienaar, tegen alle kinderen en jongeren en überhaupt tegen iedereen zeggen: "Kijk, dit is barmhartigheid."

Het is de bedoeling om mensen vanuit heel Zeeland naar de basiliek van Hulst uit te nodigen. Het is mede om die reden dat we ook een inhoudelijk programma voorbereiden rond de lichamelijke en daarnaast ook rond de geestelijke werken van barmhartigheid: de twijfelenden raad geven, de onwetenden onderrichten, de zondaars vermanen, de bedroefden troosten, beledigingen vergeven, lastige personen geduldig verdragen, tot God bidden voor de levenden en de doden.

Barmhartigheid ervaren

Naast de inhoudelijkheid mogen we ook een kader bieden waarbinnen en waardoor ook 'barmhartig zoals de Vader',

het motto van dit Heilig Jaar, door de gelovigen kan worden ervaren. Daarvoor zal de basiliek, zoals altijd al, ook in het heilig Jaar van Barmhartigheid iedere dag open zijn voor stilte en gebed en bieden we doorheen het jaar een structuur met momenten van stil gebed in tegenwoordigheid van het heilig Sacrament, het gezamenlijke bidden, de viering van de eucharistie en het op geregelde tijden aanbieden van het sacrament van boete en verzoening. In de biecht zou eenieder in een eigen kostbaar moment de barmhartigheid van de Vader kunnen ervaren, zoals ook de jongste en de oudste zoon de barmhartigheid mochten ervaren in het verhaal van de verloren zoon, dat Lucas ons vertelt in het evangelie (Lucas 15, 11-32).

We hopen dat zij die zich daartoe uitgenodigd voelen, door de vergeving van

de biechtvader die de barmhartigheid van God zichtbaar maakt, verlichting ervaren en daardoor hun leven veranderen. Dat mensen hun angsten verliezen en bemoediging ervaren.

Hopelijk zullen velen in het komende heilig Jaar van Barmhartigheid de weg naar de basiliek van Hulst, of de andere basilieken en de kathedraal weten te vinden en is er de tijd voor een bezoek. Hopelijk mogen ze geraakt worden door elementen van het aangeboden programma.

Hopelijk mogen velen in het Heilig Jaar geraakt worden door de Heer zelf. Want uiteindelijk is Hij het die roept, aanraakt en verandert.

Wiel Wiertz
Pastoor-vicaris

ONTSTAAN EN BETEKENIS VAN DE HEILIGE DEUREN

Ieder kent de beelden van de opening van het Heilig Jaar. De paus klopt met een hamer op een deur van de Sint Pieter, die hiermee wordt geopend. Het is een kort en sprekend ritueel. Aan het einde van het Heilig Jaar wordt de deur plechtig gesloten.

Het eerste Heilig Jaar zoals wij dat kennen is gevierd in 1300. Paus Bonifacius VIII (1294-1303) kondigde het af. Doordat de vestiging Acco in het Heilig Land was gevallen (1291) hadden de christenen hun steunpunt in het Heilig Land verloren. Hierdoor kwam er een eind aan de bedevaarten naar Palestina, waaraan ook een aflaat was verbonden, en trokken meer pelgrims naar de graven van de apostelen Petrus en Paulus in Rome. Rome ontwikkelde zich tot het nieuwe Jeruzalem.

Jubileumaflaat

Paus Bonifacius VIII speelde op deze ontwikkeling in door oude kerken te laten restaureren en te verfraaien. Op 1 januari van het jaar 1300 kwam een grote menigte samen in de Sint Pietersbasiliek, omdat een kanunnik van deze basiliek gezegd zou hebben dat er op die dag aan de bezoekers van deze kerk een bijzondere aflaat verleend werd. De bezoekers kwamen bedrogen uit, want daarvan was geen sprake. Volgens een contemporaine bron ontmoette paus Bonifacius VIII een man van 107 jaar oud, toen en nu een zeldzaamheid. Deze grijsaard vertelde de paus dat zijn vader in 1200 uit Savoye naar Rome was gereisd om een jubileumaflaat te krijgen. Zijn vader had hem opgedragen om in 1300 naar Rome te gaan. De paus liet de archieven doorspitten maar vond geen bewijs voor dit verhaal. Desondanks kondigde hij op 22 februari in dat jaar (het feest van Sint Petrus Stoel) een Heilig Jaar af.

Alle gelovigen die niet in Rome woonden en die gedurende vijftien dagen de vier patriarchale Romeinse basilieken (de Sint Pieter, de Sint Jan van Lateranen, de Maria Maggiore en de Paulus buiten de Muren) bezochten, kregen een bijzondere aflaat. Het jaar werd een groot succes. Ongeveer 2 miljoen pelgrims kwamen per boot en over land naar Rome.

Opening van heilige deuren

Bonifacius VIII had bepaald dat het jubileumjaar eens om de honderd jaar zou plaatsvinden. Al snel stapte men van dit idee af en besloot om de vijftig jaar een jubeljaar te organiseren. Zo sloot de Kerk ook aan bij de Oud-Testamentische traditie van het jubeljaar dat om de vijftig jaar gehouden werd. De rituelen ontwikkelden zich geleidelijk. Vanaf de tweede helft van de vijftiende eeuw vond het Heilig Jaar om de 25 jaar plaats.

Het was paus Alexander VI die besloot om op de vooravond van Kerstmis het heilig jaar te beginnen met de opening van heilige deuren in de vier patriarchale basilieken. Hij deed dit om de gelovigen eraan te herinneren dat Jezus Christus de deur naar het heil is. De paus opende de deur in de Sint Pieter, terwijl kardinalen dit deden in de overige drie basilieken. De vooravond van Kerstmis was gekozen, omdat vroeger het nieuwe jaar met het Kerstfeest begon.

Vroeger waren er enkel heilige deuren in Rome. Sinds het pontificaat van de heilige Johannes Paulus II is hier verandering in gekomen. In de aanloop van het jubeljaar 2000 besliste hij dat er ook heilige deuren moesten zijn in de bisdommen. De bisschoppen kregen de mogelijkheid om in hun dioceses naast de kathedraal jubileumkerken aan te wijzen, waar

gelovigen de heilige deur kunnen passeren en onder de gestelde voorwaarden van het ontvangen van het sacrament van boete en verzoening en het vieren van de eucharistie de jubileumaflaat kunnen verkrijgen.

Betekenis

Het symbool van de deur heeft binnen de liturgie een bijzondere betekenis. Deze herinnert aan de iconostase die in de Oosterse Kerken het priesterkoor afgrenst van de ruimte voor het volk. Het binnengaan van een deur is van betekenis. In de oude Kerk moesten boetelingen in zak en as voor de deur van de kerk blijven staan. De Paaswake begint ook buiten voor de deur van het kerkgebouw. Vroeger vonden de voorbereidende handelingen voor het doopsel in de nabijheid van de kerkdeur plaats. De plaats van het doopvont is bij ingang van het gebouw. Door het binnentreden van de deur komt men in de ruimte van Gods licht en barmhartigheid.

Dit jaar staat deze laatste betekenis van de heilige deur centraal. Paus Franciscus spreekt in de pauselijke bul 'Misericordiae vultus' uitdrukkelijk over de deur van de barmhartigheid. Paus Franciscus opent de deur van de Sint Pieter op 8 december, het Hoogfeest van de Onbevleete Ontvangenis van Maria.

Op 13 december worden de heilige deuren van de kathedralen in de wereld geopend. Tegelijkertijd nodigt de paus de bisschoppen uit om in hun bisdom jubileumkerken aan te wijzen met heilige deuren. In het bisdom van Breda zijn zijn dit de kathedraal en de drie basilieken in Hulst, Oudenbosch en Oosterhout.

Hans de Jong

HET ONGEWONE GEBEURT OP EEN HERKENBARE PLEK

De Veertigdagentijd in het Heilig Jaar wordt in het bijzonder gekenmerkt door het thema van de bekering en de barmhartigheid van de Vader. De evangelielezingen zijn (C-jaar):

Zondag 14 februari 2016: Lucas 4, 1-13, Jezus in de woestijn
Zondag 21 februari 2016: Lucas 9, 28-36, De gedaanteverandering
Zondag 28 februari 2016: Lucas 13, 1-9, De onvruchtbare vijgeboom
Zondag 6 maart 2016: Lucas 15, 1-3.11-32, De verloren zoon
Zondag 13 maart 2016: Johannes 8, 1-11, De overspelige vrouw

(Foto: R. Mangold)

Het adequate optreden van de Samaritaan daar ergens op die onveilige weg tussen Jeruzalem en Jericho staat ons in dit Jaar van de Barmhartigheid natuurlijk onuitwisbaar helder voor de geest. Het is een parabel naar aanleiding van de vraag: "Wie is mijn naaste." Dit antwoord zet alles in een ander perspectief: jij wordt de naaste van een ander op het moment dat je je hart voor hem opent. Dat is wat telt. Op onze liturgische kalender (het jaar C) klinkt dit evangelie overigens pas op zondag 15 door het jaar (10 juli 2016).

Maar luisteren we nu eens naar de evangelies op de zondagen van de komende Veertigdagentijd, om te beginnen een viertal volgens Lucas, gevolgd door Johannes 8, 1-11 op de vijfde zondag. Het ongewone gebeurt op vijf bekende plekken. In de woestijn weerstaat Jezus een drievoudige verleiding (14 februari). Op de berg Tabor wordt even doorzichtig wie Hij in feite is (21 februari). En dan in twee parabels: het geduld van de wijngaardenier met die ene vijgenboom in de wijngaard (28 februari) en de goedheid van de

vader, uit het ouderlijk huis naar buiten gekomen voor de hartelijke ontvangst van zijn jongste zoon (6 maart). Tenslotte (13 maart) zit daar Jezus op het tempelplein als een echte leraar. En Hij stelt een typisch profetisch gebaar. Zwijgend schrijft Hij met zijn vinger in het stof. Daar heeft niemand van terug.

Jezus in de woestijn

De woestijn is een voedselarme omgeving. Het is een plek zonder de heerlijke uitstraling van bewoond gebied. En een gebied zonder passerend publiek dat klaar staat met een applaus. Het is voor ons herkenbaar hoe Jezus (door de Geest hierheen geleid) op drie manieren verleid wordt ontrouw te worden aan de weg die Hij moet gaan. Zijn weg is een andere, namelijk de weg van de levende God en dus zonder magie. Geen brood uit die stenen die daar volop te vinden zijn, geen universele controle over alle rijkdom die er op aarde is, geen voor iedereen zichtbare stunt met uitschakeling van de wet der zwaartekracht. Impliciet wordt hier op drie manieren gesproken over zaken die er voor ons mensen wezenlijk toe doen:

voedselvoorziening, politieke invloed, beheersing van de natuurwet. Het zijn zaken die ons wezenlijk ter harte gaan. Niet langs de weg van "dat doen we wel even", maar door menswaardige samenwerking in onderlinge verbondenheid van allen. De lange weg dus.

De gedaanteverandering

Jezus is bovenop een berg met ruim uitzicht naar alle kanten. Andere mensen zijn niet aanwezig dan de drie die met naam worden genoemd: Petrus, Johannes en Jakobus. Zij zijn samen met hun leraar Jezus, die in gebed is. De glorievolle bron daarvan wordt zichtbaar. Jezus spreekt tot God en God tot Hem. Jezus tot en met God. En het is geen illusie, want Mozes en Elia zijn erbij komen staan als gesprekspartners. De Wet en Profeten zijn Hem immers voorafgegaan. Zij zijn hier aanwezig ter toelichting. De drie leerlingen zijn danig onder de indruk, want Wet en Profeten zijn hun bekend, hoewel nog niet helemaal goed begrepen door hen. Straks zijn er twee leerlingen op weg naar Emmaus en aan hen wordt het uitgelegd:

moest - volgens Wet en Profeten - de Messias dat alles niet lijden en zo zijn heerlijkheid binnen gaan. De verkondiger is de verkondigde geworden. En het Nieuwe Testament heeft daarbij blijkbaar het Oude Testament als klankbodem. Het Oude is dan ook onmisbaar in onze liturgie en daarom ruim vertegenwoordigd in de vorm van eerste lezing en antwoordpsalm. De weg van de gerechtigheid, de weg van Abram, de kwetsbare weg van de Wet tenslotte, daar kunnen we niet omheen. De naam van de Heer is via Mozes en de profeten al bekend: "Ik ben die ben" en hier op de Tabor blijkt die naam persoonlijk: "dit is mijn Zoon...luistert naar Hem."

De onvruchtbare vijgeboom

Jezus roept eenieder op bij zichzelf eigen schuldigheid onder ogen te zien. Allen hebben bekering nodig. Wie meent te staan, moet oppassen dat hij niet valt. Vruchten voortbrengen van barmhartigheid door een leven volgens de Wet is soms helemaal niet het geval. Mensen zijn als die vijgeboom. De eigenaar ziet zich genoodzaakt tot de wijngaardenier te

zeggen: "Al sinds drie jaar kom ik aan deze vijgeboom vruchten zoeken, maar ik vind er geen. Hak hem om." De schuld, die de mens oploopt door niet te leven volgens de wet van de barmhartigheid, wordt tegemoet getreden met geduld: "Heer, laat hem dit jaar nog staan [...] Misschien draagt hij het volgend jaar vrucht."

De verloren zoon

Na alles verkwanseld te hebben ziet de jongste zoon zich genoodzaakt terug te keren naar zijn vader. Hij rekent er niet op nog opgenomen te worden in de familie. Maar zie: "Zijn vader zag hem al in de verte aankomen en hij werd door medelijden bewogen; hij snelde op hem toe viel hem om de hals en kuste hem hartelijk." Helemaal terug thuis dus: hij was dood en is levend geworden, verloren en teruggevonden. Aan een karig bestaan - zelfs geen manna zoals eertijds in de woestijn - komt een einde nu gegeten kan worden van wat het land van zijn vader voortbrengt. Moeten leven in de woestijn en mogen leven in het beloofde land heeft een mens kennelijk aan zichzelf

te danken, maar niet buiten God om, die rechtvaardig en barmhartig blijkt.

De overspelige vrouw

Jezus wordt in een lastig parket gebracht. Als Hij het er mee eens is dat die overspelige vrouw gestenigd moet worden, gaat Hij in tegen zijn gewoonte barmhartig en liefdevol te zijn voor de zondaars. Maar spreekt Hij zich in dit concrete en duidelijke geval tegen die straf uit, dan gaat Hij in tegen het alom gerespecteerde gezag van Mozes, en daarmee tegen dat van God zelf. En wat doet de leraar? In eerste instantie zegt Hij in het geheel niets. Hij schrijft met zijn vinger op de grond. Het is typisch het gebaar van een profeet, die het zonder woorden weet te zeggen. De mens, iedere mens, staat opgeschreven in het stof. Tegenover God is een mens maar een nietig wezen. Tegenover Hem staat de mens, iedere mens, altijd in de schuld. "Laat degene die zonder zonde is, de eerste steen op haar werpen."

Paul de Maat
Pastoor H. Maria Parochie Walcheren

DOET U OOK MEE?

De vieringen met de opening van de heilige deuren vinden plaats op zondag 13 december:

- 10.00 uur Sint-Jansbasiliek in Oosterhout, hoofdcelebrant is vicaris Verbeek
- 11.00 uur Basiliek H.H. Agatha en Barbara in Oudenbosch, hoofdcelebrant is bisschop Liesen
- 15.00 uur Sint-Willibrordusbasiliek in Hulst, hoofdcelebrant is vicaris Verbeek
- 15.00 uur H. Antoniuskathedraal in Breda, hoofdcelebrant is bisschop Liesen

(Foto: R. Mangold)

Met het uitroepen van een bijzonder heilig Jaar van de Barmhartigheid nodigt paus Franciscus ons uit om in het komend jaar ons geloof verder te verdiepen en extra te beleven. Ieder van ons persoonlijk, en ook alle parochies, parochiekernen, geloofsgemeenschappen en religieuze gemeenschappen in ons bisdom, krijgen de kans om werk te maken van een houding van barmhartigheid in het leven van alle dag. De zeven lichamelijke en de zeven geestelijke werken van barmhartigheid willen ons daartoe inspireren.

Barmhartigheid doen en ondervinden

Ze willen ons aansporen ons geloof daadwerkelijk handen en voeten te geven om zo het zout der aarde en het licht van de wereld (vgl. Matteus 5, 13-16) te zijn, want wat baat het ons te beweren dat we een geloof hebben als we geen daden kunnen laten zien (vgl. Jakobus 2, 14)? Naast het doen van werken van barmhartigheid worden we ook uitgenodigd om Gods barmhartigheid zelf te ondergaan, met name in het ontvangen van het sacrament van boete en verzoening. Keer op keer wijst de paus op de grote genade en de grote weldaad die het ontvangen van dit sacrament voor ons kan betekenen.

Naast de initiatieven die ieder van ons persoonlijk kan nemen en de activiteiten die in de plaatselijke geloofsgemeenschappen aangeboden worden, zijn het speciaal de basilieken in Hulst, Oosterhout en Oudenbosch en de kathedraal in Breda waar bijzondere vieringen en bijeenkomsten in het kader van het Heilig Jaar plaatsvinden. Zo kunnen parochies en instellingen in het bisdom een eigen programma ontwikkelen, maar ook terugvallen op het programma in de basilieken en de kathedraal. De pastoors van de basilieken en de plebaan van de kathedraal spannen zich in om mensen uit de directe omgeving te betrekken bij de activiteiten.

Vieringen van barmhartigheid

Na de openingsviering op 13 december is er in de kathedraal en de basilieken maandelijks een viering van barmhartigheid met gebed, zang en schriftlezing. Het Allerheiligste zal worden uitgesteld en er zal gelegenheid zijn tot het ontvangen van het sacrament van boete en verzoening. Daarnaast is er ook de mogelijkheid tot geloofsgesprek en ontmoeting. Deze vieringen van barmhartigheid zullen doorgaans op of rond de

eerste vrijdag van de maand plaatsvinden. Ze zijn niet alleen bedoeld voor de parochianen van de basiliekparochies en de kathedrale parochie, maar ook voor de gelovigen uit de omliggende parochies. Ze kunnen ook verzorgd worden door pastores en koren uit de omliggende parochies.

Inspiratie voor ons leven

Zo hopen we in het komende jubeljaar sámen als gelovigen van het bisdom van Breda op te trekken door te overwegen en te vieren hoe we barmhartigheid kunnen ondervinden en in de praktijk kunnen brengen. De basilieken en de kathedraal zullen daarvoor de inspiratieplekken zijn en hopelijk vindt dat ook zijn weerslag in de parochiegemeenschappen en in het leven van velen van ons persoonlijk.

Paus Franciscus stelt ons voor de grote uitdaging om er iets van te maken in het heilig jaar. Hijzelf geeft ons een indrukwekkend voorbeeld.

Doet u ook mee?

Pastoor Maickel Prasing
Coördinator Heilig Jaar bisdom van Breda

[...] Het Nieuwe Testament vertelt ons over de goddelijke barmhartigheid als een samenvatting van het werk dat Jezus in de wereld is komen verrichten in de naam van de Vader (vgl. Matteus 9, 13). De barmhartigheid van onze Heer wordt vooral zichtbaar wanneer Hij neerknielt voor de menselijke ellende en zijn mededogen toont met degene die behoefte heeft aan mededogen, genezing en vergeving. Alles in Jezus spreekt van barmhartigheid. Echt, Hij zelf is de barmhartigheid.

In hoofdstuk 15 van het Evangelie volgens Lucas vinden we de drie gelijkenissen van de barmhartigheid: die van het verloren schaap, die van de verloren munt en [...] de gelijkenis van 'de verloren zoon'. [...] De barmhartigheid van God is heel concreet en allemaal zijn we geroepen om die persoonlijk te ervaren. Op een dag, toen ik zeventien jaar was en ik op stap zou gaan met mijn vrienden, besloot ik eerst naar de kerk te gaan. Daar trof ik een priester die een groot vertrouwen in mij opriep en ik voelde de behoefte om mijn hart te openen in de biecht. Die ontmoeting heeft mijn leven veranderd! Ik ontdekte dat wanneer we ons hart met bescheidenheid en met oprechtheid openstellen, we op een heel concrete manier de barmhartigheid van God mogen ervaren. Ik wist zeker dat God al op me wachtte in de persoon van die priester, nog voordat ik de eerste stap zette om naar de kerk te gaan. Wij zoeken Hem, maar Hij is ons altijd voor, Hij zoekt ons altijd al, en vindt ons als eerste. Misschien voelt iemand van jullie iets zwaars op het hart drukken en denkt: Ik heb dit gedaan, ik heb dat gedaan...niet bang zijn! Hij wacht op jullie! Hij is de Vader: hij wacht altijd op ons! Hoe mooi is het om de barmhartige omhelzing van de Vader te vinden in het sacrament van Boete en Verzoening, de biechtstoel te ontdekken als de plaats van de barmhartigheid, ons te laten raken door die barmhartige liefde van de Heer die ons altijd vergeeft! [...]

Het Woord van God leert ons dat "het zaliger te geven is dan te ontvangen" (Handelingen 20,35). Precies daarom

(Foto: R. Mangold)

CONCREET INSTRUMENTEN ZIJN VAN BARMHARTIGHEID

betuigt de vijfde Zaligspreking dat de barmhartigen zalig zijn. We weten dat de Heer als eerste van ons gehouden heeft. Maar we zullen pas echt zalig, gelukkig, zijn als we binnen-gaan in de goddelijke logica van het geschenk, van de vrijwillig gegeven liefde, als we ontdekken dat God ons oneindig lief heeft gehad om ons in staat te stellen lief te hebben zoals Hij, grenzeloos. Zoals de heilige Johannes zegt: "Geliefden, laten wij elkaar liefhebben, want de liefde komt van God. Iedereen die liefheeft is uit God geboren, en kent God. De mens zonder liefde kent God niet, want God is liefde. [...] Hierin bestaat de liefde: niet wij hebben God liefgehad, maar Hij heeft ons liefgehad en Hij heeft zijn Zoon gezonden om onze zonden uit te wissen. Geliefden, als God ons zo heeft liefgehad, moeten ook wij elkaar liefhebben" (1 Johannes 4, 7-11).

Na jullie heel kort samengevat te hebben uitgelegd hoe de Heer zijn barmhartigheid aan ons schenkt, zou ik jullie enkele suggesties willen geven hoe we concreet instrumenten kunnen zijn van deze zelfde barmhartigheid voor onze naaste. [...]

Ik verbind graag de Zaligsprekingen uit het evangelie aan hoofdstuk 25 van Matteüs, waarin Jezus ons de werken van barmhartigheid laat zien en zegt dat we op basis daarvan beoordeeld zullen worden. Ik nodig jullie daarom uit om de lichamelijke werken van barmhartigheid te herontdekken: de hongerigen te eten geven, de dorstigen te drinken geven, de naakten kleden, de vreemdelingen opvangen, de zieken helpen, de gevangenen bezoeken, de doden begraven.

En laten we de geestelijke werken van barmhartigheid niet vergeten: raad geven aan hen die twijfelen, de onwetenden onderwijzen, de zondaars vermanen, de bedroefden troosten, de beledigingen vergeven, het geduldig omgaan met mensen die ons dwarszitten, tot God bidden voor de levenden en voor de doden. Zoals jullie zien is de barmhartigheid niet enkel 'goed zijn', noch

slechts gevoel. Het gaat hier om de mate van onze authenticiteit in het zijn van leerlingen van Jezus, om onze geloofwaardigheid als christenen in de wereld van vandaag.

Aan jullie [...] die heel praktisch zijn ingesteld, zou ik willen voorstellen om in de eerste zeven maanden van 2016 een lichamelijk en een geestelijk werk van barmhartigheid te kiezen dat je elke maand in de praktijk brengt.

Laat jullie inspireren door het gebed van de heilige Faustina, nederige apostel van de Goddelijke Barmhartigheid in onze tijd: "Help mij, oh Heer, dat...

...mijn ogen barmhartig mogen zijn, zodat ik nooit op grond van de uiterlijke schijn zal verdenken of oordelen, maar weet te ontdekken wat mooi is in de zielen van mijn naaste en hem te hulp kom [...]

...mijn oren barmhartig mogen zijn zodat ik acht mag slaan op de noden van mijn naaste en mijn oren niet onverschillig zijn voor de pijnen en het gekerm van mijn naaste [...]

...mijn tong barmhartig zal zijn zodat ik nooit negatief over mijn naaste zal spreken, maar een woord van troost en vergeving zal hebben voor allen [...]

...mijn handen barmhartig mogen zijn en gevuld met goede werken [...]

...mijn voeten barmhartig zijn zodat ik mij zal haasten om mijn naaste bij te staan en mijn eigen vermoeidheid en afmatting overwin [...]

...mijn hart barmhartig mag zijn zodat ik zelf alle lijden van mijn naaste mag voelen" (Dagboek, 163).

De boodschap van Goddelijke Barmhartigheid vormt dus een heel concreet en veeleisend levensplan, want het brengt de werken met zich mee.

Uit: Boodschap van paus Franciscus voor de 31e Wereldjongerendag 2016, "Zalig de barmhartigen, want zij zullen barmhartigheid ondervinden" (Matteus 5,7).

HEILIG JAAR VAN BARMHARTIGHEID WERKKAARTJES

Heilig Jaar van Barmhartigheid
Werken van barmhartigheid
De hongerigen te eten geven

Heilig Jaar van Barmhartigheid
Werken van barmhartigheid
Raad geven aan hen die twijfelen

Heilig Jaar van Barmhartigheid
Werken van barmhartigheid
De dorstigen te drinken geven

Heilig Jaar van Barmhartigheid
Werken van barmhartigheid
De onwetenden onderwijzen

Heilig Jaar van Barmhartigheid
Werken van barmhartigheid
De naakten kleden

Heilig Jaar van Barmhartigheid
Werken van barmhartigheid
De zondaars vermanen

Heilig Jaar van Barmhartigheid
Werken van barmhartigheid
De vreemdelingen opvangen

Heilig Jaar van Barmhartigheid
Werken van barmhartigheid
De bedroefden troosten

Heilig Jaar van Barmhartigheid
Werken van barmhartigheid
De zieken helpen

Heilig Jaar van Barmhartigheid
Werken van barmhartigheid
De beledigingen vergeven

Heilig Jaar van Barmhartigheid
Werken van barmhartigheid
De gevangenen bezoeken

Heilig Jaar van Barmhartigheid
Werken van barmhartigheid
Het geduldig omgaan met mensen die ons dwarszitten

Heilig Jaar van Barmhartigheid
Werken van barmhartigheid
De doden begraven

Heilig Jaar van Barmhartigheid
Werken van barmhartigheid
Tot God bidden voor de levenden en voor de doden

www.heiligjaarvandebarhartigheid.nl

www.heiligjaarvandebarhartigheid.nl

www.heiligjaarvandebarhartigheid.nl

www.heiligjaarvandebarhartigheid.nl

www.heiligjaarvandebarhartigheid.nl

www.heiligjaarvandebarhartigheid.nl

www.heiligjaarvandebarhartigheid.nl

www.heiligjaarvandebarhartigheid.nl

www.heiligjaarvandebarhartigheid.nl

www.heiligjaarvandebarhartigheid.nl

www.heiligjaarvandebarhartigheid.nl

www.heiligjaarvandebarhartigheid.nl

www.heiligjaarvandebarhartigheid.nl

www.heiligjaarvandebarhartigheid.nl

MATERIALEN

Het heilig Jaar van Barmhartigheid wordt in de hele Wereldkerk gevierd. In Nederland worden op de website www.heiligjaarvandebarhartigheid.nl nieuwsberichten, materialen (catechetisch en diaconaal), activiteiten en enkele videofilmjes bij elkaar gebracht. Op de bisdomwebsite in Breda is aanvullend een diocesane kalender te vinden, waarvoor parochies en instellingen activiteiten kunnen aanmelden. Een eerste selectie van de activiteiten is opgenomen achterin dit magazine. Via de bisdomwebsite zal ook verslag worden gedaan van activiteiten in parochies in het bisdom van Breda.

De terugkeer van de verloren zoon
De landelijke website toont een detail van het schilderij 'De terugkeer van de verloren zoon' van Rembrandt van Rijn. De parabel van de verloren zoon wordt verteld door Jezus (Lucas 15, 11-32). Jezus spreekt deze parabel uit met het oog op farizeeën en schriftgeleerden die niet kunnen accepteren dat Jezus eet met tollenaars en zondaars. De verloren zoon keert, nadat hij al zijn bezit heeft verspeeld, met berouw terug naar zijn vader, die hem

royaler ontvangt dan hij had durven hopen. De parabel wordt daarom ook wel eens de parabel van de barmhartige vader genoemd.

In de parabel gaat het ook over de verhouding tussen de broers. In een eerdere uitgave van dit magazine schreef broeder Jan van Beeck ofm: "De focus ligt eigenlijk op het gedrag van de oudste zoon. Hij is boos dat de vader een feest geeft, omdat zijn jongste broer terugkeert. Het is opmerkelijk dat de oudste weigert de jongste als 'broer' aan te duiden. De vader zegt: 'Je broer was dood en is weer tot leven gekomen.' Maar de oudste broer zegt: 'Nu die zoon van u is thuisgekomen.' Hij weigert de broederrelatie te accepteren. [...] Wanneer je anderen als broeders en zusters beschouwt, is dit een impliciete geloofsbelijdenis. Je sluit in dat je een gemeenschappelijke Vader hebt. [...] De Vader maakt ons tot broeders en zusters" (Bisdommagazine 2010-4).

'De terugkeer van de verloren zoon' is niet alleen afgebeeld op de website, maar ook op banieren en roll-up banners die

parochies via de website www.heiligjaarvandebarhartigheid.nl kunnen bestellen.

Landelijk is speciaal vanwege het Heilig Jaar ook een gebedsprentje gemaakt met het gebed van paus Franciscus voor het Heilig Jaar. In het bisdom van Breda worden de bestellingen daarvoor verzameld via het overleg in de vicariaten van de pastoors-teamleiders. Extra prentjes kunnen worden besteld bij het bisdom.

Voor het Heilig Jaar is een hymne gecomponeerd, die beluisterd kan worden op de website van het Vaticaan www.im.va

De Nederlandse vertaling van de 'Hymne voor het Heilig Jaar van de Barmhartigheid' kan worden gedownload op de landelijke website. Daar is ook de liturgie te downloaden voor een 'viering van de barmhartigheid'.

www.heiligjaarvandebarhartigheid.nl

WERELDJONGERENDAGEN IN HET HEILIG JAAR

Manieren om jongeren te ondersteunen in hun deelname aan deze WJD, zijn door gebed, door hen ervan op de hoogte te brengen en door hen zo mogelijk te helpen door middel van sponsoracties om het benodigde bedrag van € 695,- bij elkaar te brengen. Het enthousiasme en de inspiratie die deze jongeren mee terug zullen nemen naar hun parochies en omgeving zal de investering zeker waard zijn!

(Foto's: R. Mangold)

'Zalig de barmhartigen, want zij zullen barmhartigheid ondervinden' (Matteus 5, 7). Deze zaligspreking is het thema van de Wereldjongerendagen (WJD) in 2016, en past geheel binnen het heilig Jaar van Barmhartigheid. Overal in het bisdom wordt er dit jaar aandacht gegeven aan het thema van barmhartigheid. Voor jongeren gebeurt dit heel bijzonder in het aanbieden van een reis naar de WJD in Krakau. Het is een geweldige gelegenheid om actief met het thema barmhartigheid aan de slag te gaan, en samen met andere leeftijdsgenoten de diepe betekenis van dit woord te (her)ontdekken, ervaren en leven.

Weg van barmhartigheid

Zoals de paus zegt in zijn brief voor de 31e WJD, worden de WJD in Krakau in het Heilig Jaar van Barmhartigheid "een waar Jubileum van de Jongeren op wereldniveau" en "een van de hoogtepunten van dit Heilig Jaar." Natuurlijk willen we hierbij aanwezig zijn met jongeren vanuit het bisdom Breda. Samen met jongeren uit het bisdom Rotterdam, gaan de Bredase jongeren op reis onder de naam 'Let's Go, Weg van Barmhartigheid'. Deze weg van barmhartigheid wordt bewandeld door onder andere in het leven van enkele heiligen te duiken, die ons voorgingen op deze weg van barmhartigheid en die tot voorbeeld en inspiratie dienen.

De WJD reis begint op zondag 17 juli in Den Haag, en voert allereerst naar Echternach (Luxemburg). Hier wordt een bezoek gebracht aan het graf van de heilige Willibrordus, die het geloof verkondigde aan alle mensen die God nog niet kenden. Na Echternach wordt de stad Marburg (Duitsland) aangedaan,

met een bezoek aan het ziekenhuis dat de heilige Elisabeth heeft gesticht. Zij is een heilige bij uitstek als het gaat om de werken van barmhartigheid. Ze heeft Christus van hart tot hart ontmoet, en vanuit die liefde haar hele leven ten dienst gesteld van de armen en zieken. Vanuit Marburg wordt de reis vervolgd naar Eichstätt. Vanuit hier worden verschillende plekken bezocht, waaronder voormalig concentratiekamp Dachau. Dit is een plek waar zich ontzettend veel ellende heeft afgespeeld en waar mensen hun leven hebben gegeven. Onder hen waren ook vele priesters en religieuzen.

Al deze bezoeken zullen een licht werpen op barmhartigheid en wat er gebeurt als onderlinge barmhartigheid en solidariteit ontbreken.

In Eichstätt is er een 'avond van Barmhartigheid', waarbij de nadruk ligt op het ontvangen van Gods barmhartigheid in het sacrament van Boete en Verzoening. Dit sacrament wordt door de paus in zijn brief van harte aan de jongeren aanbevolen. "Heb je ooit die blik van de eeuwige liefde op je voelen rusten, die door al jouw zonden, beperkingen en fouten heen blijft vertrouwen op jou en jouw bestaan met hoop aanschouwt?" vraagt hij. "Ben jij je bewust van de waarde die jij hebt in de aanwezigheid van God die jou uit liefde alles heeft gegeven?"

Natuurlijk zijn er ook tijdens de eigenlijke WJD week in Krakau vele mogelijkheden dieper op het thema van barmhartigheid in te gaan. Zo wordt er samen met de paus de kruisweg gebeden en eucharistie gevierd, het heiligdom van de Goddelijke

Barmhartigheid wordt bezocht en er worden allerlei activiteiten aangeboden bij de vele jongerenfestivals. Al deze ervaringen zullen veel losmaken. Er is dan ook tijd om in deelgroepen door te spreken over hoe barmhartigheid je leven verandert en hoe je het kunt vertalen naar concrete daden in je eigen leven en omgeving.

Start de voorbereiding

De paus roept de jongeren op reeds een begin te maken met barmhartigheid als voorbereiding op de WJD. Hij stelt voor om de eerste zeven maanden van 2016 iedere maand één lichamelijk en één geestelijk werk van barmhartigheid te kiezen, om die maand in het bijzonder uit te oefenen. Dit is een mooie oproep aan ieder van ons. Hieraan wordt ook aandacht besteed bij de maandelijkse diocesane jongerenbijeenkomsten. Enkele van deze bijeenkomsten staan bijzonder in het teken van de WJD: de WJD-verdiepingsbijeenkomsten. Hier wordt het thema van barmhartigheid uitgediept op geestelijk en spiritueel niveau, en door diaconale acties. De eerste verdiepingsbijeenkomst vond plaats op zondag 22 november.

Naast de WJD-verdiepingsbijeenkomsten zijn er ook WJD-netwerkbijeenkomsten, om medereizigers- en geïnteresseerden te leren kennen en op de hoogte te blijven van praktische en inhoudelijke informatie over de reis. Op de Facebook pagina 'Jong Bisdom Breda' en de website van het bisdom Breda is meer informatie rondom deze activiteiten en de WJD te vinden.

Nina Mertens
Projectmedewerkster jongeren

INTERVIEW AZC GILZE

GEEF MENSEN EEN KANS

(V.l.n.r. Hanny van Poppel, Mientje van Geel, Petra de Vet)

Het opnemen van de vreemdelingen is een van de werken van barmhartigheid (Matteus 25, 35). Het werk van het opvangen van vluchtelingen heeft een bijzondere actualiteit gekregen door de mensen die op weg zijn naar Europa en die ook Nederland bereiken.

In Gilze staat een van de oudere asielzoekerscentra (AZC's). Het AZC is sinds 1993 gevestigd op het voormalige luchtmachtterrein. Er zijn veel vrijwilligers actief. Onder hen ook Hannie van Poppel - Wouters (59). Ze helpt mee op het centrum in de kledingwinkel. "We verzamelen kleding, sorteren die en delen uit aan de mensen die het nodig hebben."

Voor het interview zijn ook Petra de Vet (54) aangeschoven en Mientje van Geel - Ermes (81). Mientje, die pal naast de kerk van Gilze woont, coördineert de bloemengroep, waar ook Hannie lid van is, helpt mee bij het vouwen van de boekjes voor Kerkbalans en is lid van de ziekenbezoekgroep van de KBO. Petra was onder meer lid van de parochievergadering, betrokken bij jongerenvieringen en organiseerde ook 'The Passion' mee die al tweemaal voor Pasen in Gilze is gehouden.

Mientje kwam in contact met vluchtelingen via de parochie en Petra via de basisschool, waar ze invalkracht is. Petra: "Er wonen steeds meer gezinnen op 'Prinsenbos'. Er is een school op het AZC, maar daar klinken altijd verschillende talen. Er zijn ouders die er voor de toekomst van hun kinderen bewust voor kiezen om deze in het dorp naar de Nederlandse school te doen." Mientje vertelt over een vluchteling die ze hielp. "In het AZC woonde zij op één kamer met twee kinderen. Stel je dat voor, gezinnen die zo dertien jaar moesten leven. Nee, het is echt niet leuk om asielzoeker te zijn." De vrouw was katholiek en wilde graag iets in de kerk doen. Via de pastoraal werkster kwam ze bij de bloemengroep. "Ze kwam hier ook ook op visite en ik ving

de kinderen wel eens op voor een boterham." Toen ze een verblijfsvergunning kreeg en verhuisde naar een andere gemeente hielp iedereen mee met het inzamelen van spullen. Mientje: "Het hele huis stond op een gegeven moment vol met spulletjes. We hebben met zijn allen geholpen. Dat was heel leuk en dankbaar." Mientje heeft nog steeds contact met haar en vertelt dat ze ondertussen eindelijk kon starten met haar inburgeringscursus. "Wat die allemaal moeten wéten..." verzucht ze.

Samen de handen uit de mouwen om te helpen gebeurt ook via de school, vertelt Petra. Hoewel het verschil maakt of de schoolgemeenschap één gezin moet helpen, of vier of vijf. Dat is naast een praktische opgave ook een uitdaging omdat je iedereen gelijk wil behandelen, geeft ze aan. En ook: "Je moet opletten om niet alle zorgen van mensen mee naar huis te nemen. Nadat ik een keer op Prinsenbos was om een caritas pakket af te geven, ging ik met lood in de schoenen naar huis."

Het AZC Gilze werd uitgebreid van 700 à 800 plekken naar 1200 plekken. En zo zijn er meer veranderingen. Hannie: "Toen we tien jaar geleden startten met de kledingwinkel was deze voor alle mensen op het AZC. Maar het liep uit de hand, er was te veel vraag en werd te veel werk. Het moest soberder van het COA." Nu wordt de kleding uitgedeeld van achter een balie. Het maakt het minder persoonlijk en brengt als nadeel met zich mee dat mensen een jas toch even passen op de gang, en daarna teruggeven, omdat hij toch niet hun maat is. En als mensen nu snel uitsluitel krijgen over hun procedure, waarom hebben andere mensen in het verleden dan zo lang moeten wachten?

Hannie: "Ik snap de mensen die nu hier komen en ik hoop voor hen dat ze over een of twee jaar terug kunnen gaan. Het is een sobere opvang, een dak boven hun hoofd en eten. In de nieuwe units die zijn

gebouwd, en die niet groot zijn, moeten drie mannen verblijven op een kamer. Ik ben blij dat ik niet in de situatie zit dat ik erover hoef te beslissen." Petra: "Je ziet een hoop ellende." Hannie: "Ik heb veel verhalen gehoord. Bijvoorbeeld van vrouwen die verkracht waren, gestoken waren met een mes en de littekens daarvan lieten zien. Dat was heel heftig." Mientje: "Als je een keer op zo'n kamer bent geweest, word je meer betrokken. Ik leerde een familie kennen. Een thermoskan die ik bij de loterij won, was natuurlijk meteen voor hen." Je kunt wat doen, stralen ze uit. Hannie: "Als je ziet wat er hier allemaal wordt weggegooid, dan is het nog lang geen crisis. Wat er aan kleren wordt weggedaan..." Mientje: "Dat is mooi, want dan hebben de mensen echt iets leuks aan." Hannie weet dat de magazijnen goed vol zitten. Petra: "En er zijn ook vaak knuffels en speelgoed om uit te delen. De kinderen vinden dat geweldig." Hannie: "Dan kijken ze met van die grote ogen naar zo'n knuffel en kunnen ze hun geluk niet op als ze die meekrijgen."

Kijken ze door hun ervaringen anders tegen vluchtelingen aan? Hannie: "Ja. Je weet natuurlijk dat er zijn die terug moeten naar hun land, maar je kunt mensen helpen, hoewel het contact in het algemeen van korte duur is en wat je doet maar een druppel op een gloeiende plaat is." Petra: "Geef mensen een kans, verdiep je er eens in, dat verandert een hoop. Oordeel niet zomaar en maak contact."

En dan valt ook het woord naastenliefde. Is het bijzonder om mensen te helpen? Nee, vinden ze alledrie. Petra: "De mensen komen op je pad. Het is vanzelfsprekend dat je helpt." "Barmhartigheid is echt een deugd die we vandaag de dag kunnen gebruiken," zegt Mientje, die eraan toevoegt: "Ik heb het wel met deze paus."

Daphne van Rosendaal

MIGRANTEN EN VLUCHTELINGEN

WERELDMIGRANTENDAG 2016

Aan het begin van ons geloof staat een migrant. De Heer zei tot Abram: "Trek weg uit uw land, uw stam en uw familie, naar het land dat Ik u zal aanwijzen" (Gen. 12, 1). Abram gaf gehoor aan deze oproep en trok naar Kanaän. Toen er hongersnood in dat land was, ging Abram weer op reis naar Egypte.

Abraham geldt als de stamvader van joden, christenen en moslims. In al deze godsdiensten geldt de plicht vreemdelingen te ontvangen. De Kerk heeft dan ook altijd aandacht voor vreemdelingen en vluchtelingen gehad. Binnen de Romeinse curie behartigen de Pauselijke Raad Cor Unum en de Pauselijke Raad voor Migranten en Vluchtelingen dit vraagstuk.

Jaarlijks is er een Wereldmigrantendag. In 2016 viert de Kerk deze op 17 januari. Voor deze gelegenheid publiceerde paus Franciscus een pauselijke boodschap onder de titel: 'Migranten en vluchtelingen dagen ons uit: het antwoord van het Evangelie van de Barmhartigheid'. Door deze titel sluit de paus nadrukkelijk aan bij het heilig Jaar van de Barmhartigheid dat op 8 december 2015 begint. Dit jaar is bedoeld om onze aandacht nadrukkelijker te richten op de barmhartigheid, zodat we een duidelijker teken worden van het handelen van de Vader in de wereld.

De paus concludeert nuchter dat het aantal migranten toeneemt. Tijdens hun reis naar een betere toekomst zijn zij slachtoffer van mensensmokkelaars. Als ze de reis overleven zijn hun moeilijkheden en angsten vaak niet voorbij. De paus signaleert dat in landen vaak een helder en consistent beleid ontbreekt dat de acceptatie van migranten bevordert en voorziet in een programma

om hen te laten integreren in hun nieuwe omgeving met respect voor de rechten en verplichtingen van iedereen. "Vandaag, meer dan in het verleden verontrust het Evangelie van de Barmhartigheid. Het voorkomt dat we het lijden van anderen gewoon vinden en vindt wegen om te antwoorden. Deze antwoorden zijn gebaseerd op de theologische deugden van geloof, hoop en liefde en komen tot uiting in de lichamelijke en geestelijke werken van barmhartigheid."

Volgens de paus maken migranten structureel deel uit van onze samenleving. Het is dan ook onze taak te voorzien in programma's die de oorzaak van migratie aanpakken en ingaan op de veranderingen die de huidige migratiestromen met zich meebrengen. De verhalen van miljoenen mannen en vrouwen confronteren de internationale gemeenschap met de gevolgen van humanitaire crises.

Paus Franciscus vraagt zich af hoe de confrontatie met migranten bij kan dragen aan onze menselijke groei en hoe de integratie van migranten onze samenleving kan verrijken. De paus wijst erop dat de bijbelse openbaring ons oproept de vreemdeling te ontvangen en zo de deuren voor God te openen. In het gezicht van anderen ontwaren we immers het gezicht van Jezus Christus zelf. De paus is niet blind voor de discussies rond opvang van migranten, maar bepleit barmhartigheid en geeft aan dat ieder verantwoordelijk is voor zijn broeder of zuster.

De zorg voor goede relaties met anderen en de mogelijkheid om vooroordelen te overwinnen vormen essentiële onderdelen van een cultuur van ontmoeting, waar we niet alleen geven maar ook ontvangen. Gastvrijheid groeit door zowel te geven

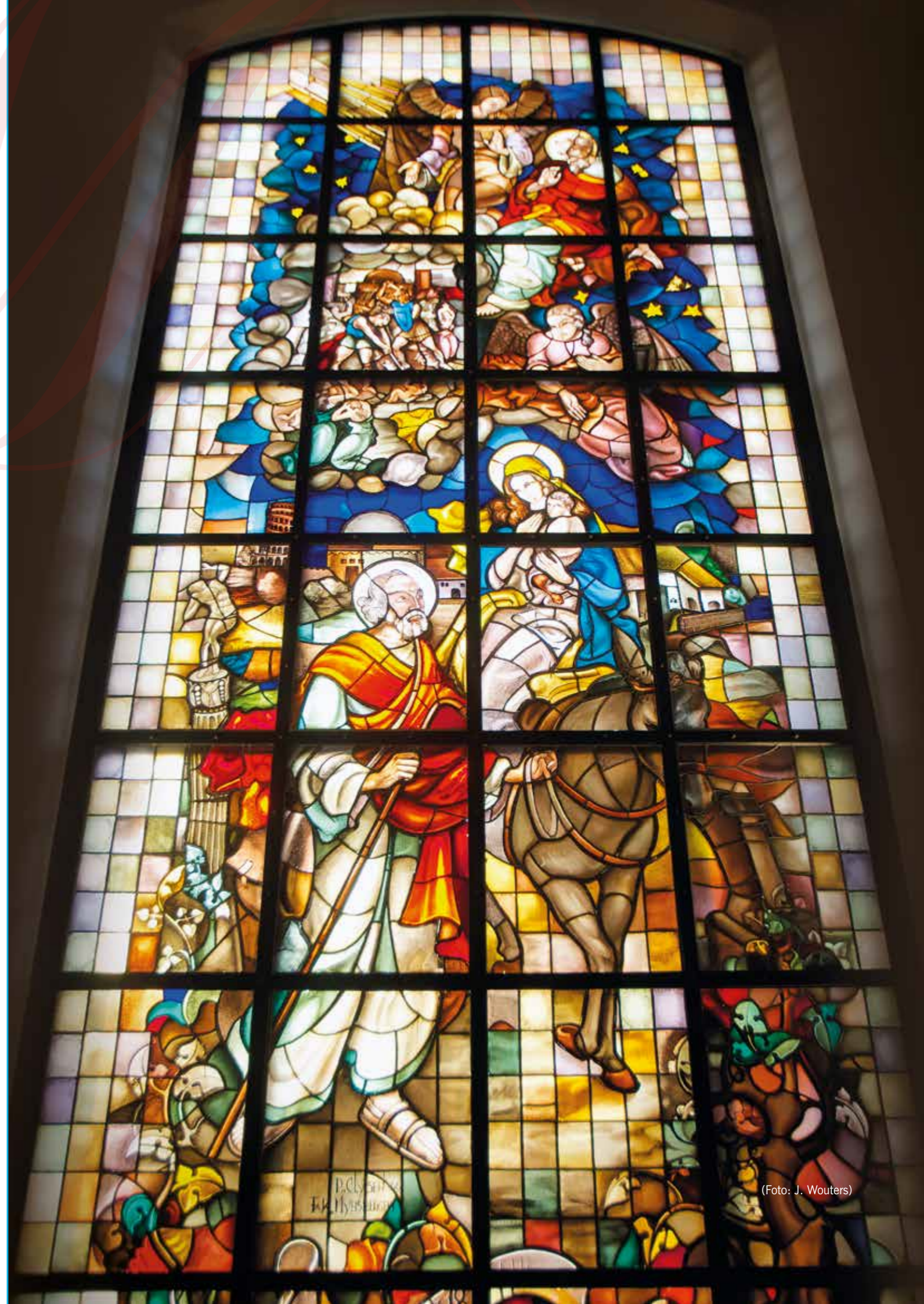
als te ontvangen. In die zin moeten we migranten zien als mensen wier waardigheid beschermd moet worden en die bij kunnen dragen aan het algemeen welzijn.

De Kerk staat dan ook aan de kant van eenieder die het recht van elke persoon op een menswaardig leven verdedigt, primair door de ontwikkeling van het land van herkomst te bevorderen, zodat mensen niet hoeven te emigreren. Daarnaast moet de publieke opinie juist geïnformeerd worden, zodat er geen ongerechtvaardigde angst voor vluchtelingen ontstaat.

Niemand mag ook onverschillig blijven voor nieuwe vormen van slavernij die het gevolg zijn van criminaliteit. Criminele organisaties verhandelen vrouwen en kinderen en schakelen hen in als dwangarbeiders in de landbouw, visserij, de bouw en andere sectoren.

In het hart van het Evangelie van Barmhartigheid zijn de ontmoeting en het onthaal van de ander verweven met de ontmoeting met en de aanvaarding van God zelf. Een ander verwelkomen betekent God zelf verwelkomen. De paus roept de gelovigen op zich niet te laten beroven van de hoop en de vreugde van Gods barmhartigheid die geopenbaard wordt in de mensen die we gedurende onze reis ontmoeten. Hij vertrouwt de vluchtelingen en migranten speciaal toe aan de zorg van Maria, de moeder van alle vluchtelingen, en Sint Joseph, die zelf hebben moeten ervaren wat het betekent om vluchteling te zijn.

(Paus Franciscus, 12 september 2015: 'Migranten en vluchtelingen dagen ons uit: het antwoord van het Evangelie van de Barmhartigheid')

(Foto: J. Wouters)

INTERVIEW

DE BEDROEFDEN TROOSTEN

(Foto: R. Mangold)

Eduard van Breugel en Paula Bossers zijn vrijwilligers in de Sint Elisabeth-parochie aan de noordelijke grens van het bisdom van Breda. Paula woont weliswaar in Hank maar is vooral betrokken bij de parochiekern van Raamsdonksveer. Eduard woont in Werkendam.

Paula Bossers werkte in de ziekenzorg. “Daar heb mijn affiniteit met ouderen en stervensbegeleiding aan overgehouden. Je kunt als ziekenverzorgster veel betekenen voor mensen die sterven,” zegt ze. Eduard van Breugel was beroepsmatig actief in het personeelswerk. Beiden combineren verschillende vrijwilligers-taken, want, zoals Eduard zegt: “Als je eenmaal vrijwilliger bent, krijg je steeds meer werk erbij.”

De doden begraven

Paula Bossers is actief in het senioren-pastoraat, de rouwverwerking, contact-persoon voor de uitvaarten en voor de begraafplaats in Hank. Indien nodig begeleiden zij en Eduard ook uitvaarten. Eduard doet dit al enkele jaren. “Een jaar of acht geleden waren er maar twee pastoraal werkers in de regio. Zij waren niet in staat alle uitvaarten te leiden. Toen is dit mede door enkele vrijwilligers opgepakt.” Nu begeleiden ze minder uitvaarten. Paula en Eduard geven hiervoor verschillende oorzaken aan: “Allereerst is er een pastoor in de regio. Veel mensen vragen naar hem. Ten tweede neemt het aantal kerkelijke uitvaarten af.” Eduard vindt dat soms jammer. “We krijgen bijna altijd goede reacties.”

Om deze taak te kunnen doen liet hij zich scholen. Hij volgde in Nijmegen bij het Titus Brandsma Instituut cursussen spiritualiteit en in het bisdom de pastorale school “Spiritueel laat ik me voeden door de Sint Willibrordusabdij in Doetinchem (beter bekend als ‘de Slangenburger’) en de benedictijnse spiritualiteit.” Hij omschrijft die als sober en ‘zonder flauwekul’. Na zes weken brengen ze een bezoek aan de naasten om te zien of er extra hulp nodig is.

Rouwenden nabij

De parochie probeert rouwenden nabij te zijn. Paula is lid van de rouwgroep. “We sturen af en toe eens een kaartje en organiseren elk jaar een herdenkingsdienst. Na deze viering drinken we een kop koffie met elkaar.” Eduard

begeleidt samen met Kees Waas, pastoraal werker in de parochie een rouwverwerkingsgroep. “De groep komt vijf keer bijeen in een huiselijke sfeer. Alle deelnemers hebben te maken met rouw en verlies,” vertelt Eduard. “Het gaat om mensen die hun partner, kind of ouder verloren hebben. Op zich is iedereen welkom ongeacht zijn of haar levensbeschouwelijke achtergrond. Als er niet-gelovigen meedoen vragen we wel van hen dat ze onze christelijke achtergrond respecteren. God en de betekenis van Jezus Christus komen ter sprake,” zegt Eduard overtuigd.

Een groep bestaat uit zeven tot acht personen. Eduard: “Aan de hand van thema's gaan we met elkaar in gesprek. We beginnen met het levensverhaal van

de mensen zelf. Dan gaan we in op vragen rond eenzaamheid en rouw. We staan stil bij de vraag hoe we kunnen rouwen en wat rouw is. De Bijbel wordt opengelegd om te zien hoe het evangelie over rouw spreekt.” Met de hulp die een rouwgroep kan bieden, is Eduard er van overtuigd dat je het zelf moet doen. “Het is een hard gelag als je bijvoorbeeld na zestig jaar samenleven alleen komt te staan. Wij kunnen enkel een helpende hand en een luisterend oor bieden.”

“Op een gegeven moment gaat de groep uiteen. Na een half jaar komen we weer bij elkaar om te zien hoe het iedereen vergaat. Het is verheugend om te zien dat er uit onze groepen vriendschappen ontstaan en netwerken gevormd worden waar mensen iets aan hebben.”

Persoonlijke aandacht

Zowel Paula als Eduard zijn gemotiveerde vrijwilligers. Ze geven graag aan waarom ze dit werk doen. “Bij het overlijden van mijn ouders en schoonouders heb ik deze begeleiding gemist. Daarom zet ik me voor dit werk in,” vertelt Paula die veel voldoening put uit haar werk. “Ik vind het belangrijk om respectvol afscheid te nemen van mensen en de parochie daar een rol in te laten spelen. Veel mensen hebben afscheid genomen van de Kerk. Het is voor hen een openbaring dat er in de Kerk zoveel ruimte bestaat. Persoonlijke aandacht en betrokkenheid is belangrijk. Je voelt de dankbaarheid van nabestaanden na een mooie uitvaart of avondwake. Dat doet mij goed.”

Hans de Jong

HET HEILIG JAAR VAN BARMHARTIGHEID

(8 DECEMBER 2015 - 20 NOVEMBER 2016)

Deze kalender bevat activiteiten van parochies, het bisdom en paus Franciscus in de eerste helft van het Heilig Jaar. De kalender is niet volledig. Op www.bisdombreda.nl wordt de actuele kalender bijgehouden en kunnen activiteiten worden aangemeld via het formulier op de website.

<p>8 december 2015 Opening van het Heilig Jaar in Rome. Eucharistieviering met de opening van de heilige deur in de Sint Pieter Basiliek.</p>	<p>4 januari 2016 H. Augustinusparochie Breda. Bijeenkomst Beweging van Barmhartigheid Breda rond het boek 'Eindelijk Thuis'. Bijeenkomst in een serie (eerste maandagen van januari-mei).</p>	<p>5 februari 2016 Basiliek Hulst. Aanbod van het sacrament van boete en verzoening (18.15 uur), voorafgaand aan eucharistieviering (19.00 uur).</p>
<p>11 december 2015 Basiliek Hulst. Nightfever tijdens kerstmarkt in het centrum van de stad.</p>	<p>9 januari 2016 Basiliek Oudenbosch en kathedraal Breda. Viering met aanbod van het sacrament van boete en verzoening en aandacht voor de werken van barmhartigheid, 19.00 uur.</p>	<p>10 februari 2016 Aswoensdag en begin van de Veertigdagentijd in het Heilig Jaar.</p>
<p>13 december 2015 Opening van het Heilig Jaar met opening van de heilige deuren: 10.00 uur Sint-Jansbasiliek in Oosterhout, hoofdcelebrant is vicaris Verbeek 11.00 uur Basiliek H.H.Agatha en Barbara in Oudenbosch, hoofdcelebrant is bisschop Liesen 15.00 uur Sint-Willibrordusbasiliek in Hulst, hoofdcelebrant is vicaris Verbeek 15.00 uur H. Antoniuskathedraal in Breda, hoofdcelebrant is bisschop Liesen</p>	<p>9-10 januari 2016 Kloosterweekend van het bisdom voor directeuren en leerkrachten van het primair en voortgezet onderwijs en studenten Pabo.</p>	<p>11 februari 2016 Lievrouweparochie Bergen op Zoom. Boekbespreking 'Eindelijk thuis' van H. Nouwen. (Bijeenkomst in een serie: 18 februari, 25 februari.)</p>
<p>13 december 2015 Opening van de heilige deur in Rome in de basiliek van Sint Jan van Lateranen en in de Basiliek van Sint Paulus buiten de Muren.</p>	<p>15 januari 2016 Basiliek Hulst. Aanbidding van het H. Sacrament, 19.00 uur.</p>	<p>13 februari 2016 Basiliek Oudenbosch en kathedraal Breda. Viering met aanbod van het sacrament van boete en verzoening en aandacht voor de werken van barmhartigheid, 19.00 uur.</p>
<p>16 december 2015 Samenwerkingsverband Alphen-Gilze. Bijeenkomst in een serie over de derde brief van H. Clara, 19.30 uur Gilze.</p>	<p>17 januari 2016 Basiliek Oosterhout. Viering met aanbod van het sacrament van boete en verzoening en aandacht voor de werken van barmhartigheid, 11.30 uur.</p>	<p>15 februari 2016 Retraitedag voor pastoraal werk(st)ers in het bisdom van Breda.</p>
<p>26 december 2015 Samenwerkingsverband Jeruzalem, Bavel, Ulvenhout. Mercyviering Mariakerk 9.30 uur. (Viering in een serie: 23 januari, 27 februari, 26 maart, 23 april, 28 mei, 25 juni.)</p>	<p>17 januari 2016 Parochie St. Norbertus Roosendaal. Boekbespreking 'Eindelijk thuis' H. Nouwen. (Eerste bijeenkomst van twee: 17 februari.)</p>	<p>15-18 februari 2016 Retraite voor priesters en diakens van het bisdom.</p>
<p>1 januari 2016 Opening van de heilige deur in de Basiliek van Maria Maggiore in Rome.</p>	<p>17-24 januari 2016 H. Augustinusparochie Breda. Tentoonstelling van barmhartigheidsiconen van G. Hüsstege in Teteringen met op 20 januari om 19.30 uur lezing over de iconen.</p>	<p>19 februari 2016 Basiliek Hulst. Aanbidding van het H. Sacrament, 19.00 uur.</p>
<p>1 januari 2016 Basiliek Hulst. Regioviering met aandacht voor het heilig Jaar van Barmhartigheid, 11.00 uur.</p>	<p>Verder in januari 2016 Getuigenis van paus Franciscus in het Heilig Jaar van de werken van barmhartigheid.</p>	<p>21 februari 2016 Basiliek Oosterhout. Viering met aanbod van het sacrament van boete en verzoening en aandacht voor de werken van barmhartigheid, 11.30 uur.</p>
<p>3 januari 2016 Samenwerkingsverband Jeruzalem, Bavel, Ulvenhout. Kinderkerkvierting met strippenkaart met werken van barmhartigheid, Petrus en Paulus kerk, 9.30 uur. (Viering in een serie: 31 januari, 10 februari, 6 maart, 27 maart, 3 juli.)</p>	<p>2 februari 2016 Studiedag Liturgie van het bisdom voor pastorale beroepskrachten en vrijwilligers, die actief zijn in de liturgie en sacramenten-catechese.</p>	<p>Ook in de Veertigdagentijd Parochie St. Norbertus Roosendaal. Bespreking 'Brief aan mijn petekind' van mgr. van Luyn, met viering van boete en verzoening.</p>
	<p>2 februari 2016 Afsluiting van het Jaar van het Godgewijde Leven in Rome en activiteit met religieuzen vanwege het Heilig Jaar.</p>	<p>4 maart 2016 Basiliek Hulst. Aanbod van het sacrament van boete en verzoening (18.15 uur), voorafgaand aan eucharistieviering (19.00 uur).</p>
		<p>4-5 maart 2016 Wereldkerk. '24 uur voor de Heer', aanbidding van het heilig Sacrament en aanbod van het sacrament van boete en verzoening.</p>

<p>5 maart 2016 Basiliek Oudenbosch en kathedraal Breda. Viering met aanbod van het sacrament van boete en verzoening en aandacht voor de werken van barmhartigheid, 19.00 uur.</p>	<p>16 april 2016 Bibliodrama. Diocesane activiteit waarbij in één dag een Bijbelverhaal wordt uitgewerkt tot een theaterstuk. Mariakerk, 10.00 uur.</p>	<p>4 juni 2016 Basiliek Oudenbosch en kathedraal Breda. Viering met aanbod van het sacrament van boete en verzoening en aandacht voor de werken van barmhartigheid, 19.00 uur.</p>
<p>8 maart 2016 Parochie St. Norbertus Roosendaal. Franciscusdag met als thema 'Barmhartigheid'.</p>	<p>17 april 2016 Basiliek Oosterhout. Viering met aanbod van het sacrament van boete en verzoening en aandacht voor de werken van barmhartigheid, 11.30 uur.</p>	<p>17 juni 2016 Basiliek Hulst. Aanbidding van het H. Sacrament, 19.00 uur.</p>
<p>18 maart 2016 Basiliek Hulst. Aanbidding van het H. Sacrament, 19.00 uur.</p>	<p>6 mei 2016 Basiliek Hulst. Aanbod van het sacrament van boete en verzoening (18.15 uur), voorafgaand aan eucharistieviering (19.00 uur).</p>	<p>17 juni 2016 Diaconaal werkbezoek van de bisschop medewerkers met als thema: vluchtelingen.</p>
<p>18 maart 2016 Antonius Academie van het bisdom over een thema uit de sociale leer van de Kerk: vluchtelingen.</p>	<p>7 mei 2016 Basiliek Oudenbosch en kathedraal Breda. Viering met aanbod van het sacrament van boete en verzoening en aandacht voor de werken van barmhartigheid, 19.00 uur.</p>	<p>19 juni 2016 Basiliek Oosterhout. Viering met aanbod van het sacrament van boete en verzoening en aandacht voor de werken van barmhartigheid, 11.30 uur.</p>
<p>18 maart 2016 Parochie St. Norbertus Roosendaal. 'Hartstocht', oecumenische manifestatie rondom Barmhartigheid, Passie en Compassie in het centrum van Roosendaal.</p>	<p>15 mei 2016 Basiliek Oosterhout. Viering met aanbod van het sacrament van boete en verzoening en aandacht voor de werken van barmhartigheid, 11.30 uur.</p>	<p>26 juni 2016 Lievrouweparochie Bergen op Zoom. 72e Maria Ommegang met als thema: Maria, moeder van barmhartigheid.</p>
<p>20 maart 2016 Basiliek Oosterhout. Viering met aanbod van het sacrament van boete en verzoening en aandacht voor de werken van barmhartigheid, 11.30 uur.</p>	<p>20 mei 2016 Basiliek Hulst. Aanbidding van het H. Sacrament, 19.00 uur.</p>	<p>Ook in juni 2016 Getuigenis van paus Franciscus in het Heilig Jaar van de werken van barmhartigheid.</p>
<p>20 maart 2016 Palmzondag. Wereldjongerendag in de bisdommen wereldwijd.</p>	<p>20 mei 2016 Breskens. Zang in de St. Barbara kerk in het kader van Barmhartigheid, 15.00 uur.</p>	<p>1 juli 2016 Basiliek Hulst. Aanbod van het sacrament van boete en verzoening (18.15 uur), voorafgaand aan eucharistieviering (19.00 uur).</p>
<p>Verder in maart 2016 Getuigenis van paus Franciscus in het Heilig Jaar van de werken van barmhartigheid.</p>	<p>23 mei 2016 Bijeenkomst in het bisschopshuisbijeenkomst voor pastorale beroepskrachten.</p>	<p>2 juli 2016 Basiliek Oudenbosch en kathedraal Breda. Viering met aanbod van het sacrament van boete en verzoening en aandacht voor de werken van barmhartigheid, 19.00 uur.</p>
<p>1 april 2016 Basiliek Hulst. Aanbod van het sacrament van boete en verzoening (18.15 uur), voorafgaand aan eucharistieviering (19.00 uur).</p>	<p>29 mei 2016 Samenwerkingsverband Jeruzalem, Bavel, Ulvenhout. Kunst- en pelgrimsroute langs de kerken in de parochie.</p>	<p>9 juli 2016 Parochie St. Norbertus Roosendaal. Openluchtviering Vrouwenhoftheater met vooraf spel rondom de werken van barmhartigheid.</p>
<p>2 april 2016 Basiliek Oudenbosch en kathedraal Breda. Viering met aanbod van het sacrament van boete en verzoening en aandacht voor de werken van barmhartigheid, 19.00 uur.</p>	<p>Ook in mei Parochie St. Norbertus Roosendaal. Gespreksavond over geestelijke werken van barmhartigheid. (Bijeenkomst in een serie: juni 2016).</p>	<p>15 juli 2016 Basiliek Hulst. Aanbidding van het H. Sacrament, 19.00 uur.</p>
<p>3 april 2016 Zondag van de Goddelijke Barmhartigheid.</p>	<p>3 juni 2016 Basiliek Hulst. Aanbod van het sacrament van boete en verzoening (18.15 uur), voorafgaand aan eucharistieviering (19.00 uur).</p>	<p>26-31 juli 2016 Wereldjongerendagen.</p>

HEILIG JAAR VAN DE 8 december 2015 ► 20 november 2016 BARMHARTIGHEID